

Institucionální důvěra v Rakousku ¹

Úvod

Institucionální důvěra je v politologii a sociologii dlouhodobě zkoumána jako klíčový indikátor stability demokratických režimů (Easton, 1975), přičemž výzkumy ukazují, že důvěra v politické instituce souvisí s legitimitou systému a ochotou občanů akceptovat jeho rozhodnutí (Norris, 2011). Empirické studie také naznačují, že důvěra má často obecný, systémový charakter a že jednotlivé instituce bývají hodnoceny relativně konzistentně (Newton & Zmerli, 2011).

Cílem této práce bylo zmapovat institucionální důvěru osob žijících v Rakousku a pomocí shlukové analýzy identifikovat a popsat nejvíce zastoupené skupiny respondentů. Kladli jsme si otázku, zda lze v populaci rozlišit odlišné profily důvěry ve vybrané politické instituce. Shluková analýza umožňuje rozdělit respondenty do relativně homogenních skupin na základě podobnosti jejich odpovědí.

Politický kontext Rakouska

Rakousko je federativní parlamentní republika založená na principech zastupitelské demokracie a dělby moci. Hlavou státu je spolkový prezident, který je volen přímo občany. Výkonnou moc v praxi vykonává spolková vláda vedená kancléřem. Vláda je odpovědná parlamentu a musí mít jeho důvěru. Zákonodárnou moc vykonává dvoukomorový parlament složený z Národní rady (Nationalrat), která má dominantní roli v legislativním procesu, a Spolkové rady (Bundesrat), zastupující jednotlivé spolkové země. Rakousko je federací devíti zemí, které mají určitou míru autonomie (Parlament Republik Österreich, n.d.).

Data

Využili jsme data pocházející z mezinárodního výzkumu **European Social Survey (ESS)**², který je realizován jako opakované kvantitativní šetření zaměřené na hodnoty, postoje a sociální charakteristiky obyvatel evropských zemí. ESS využívá standardizovaný dotazník a pravděpodobnostní výběr respondentů, což umožňuje srovnatelnost dat napříč státy i časem. Do analýzy byli zahrnuti pouze respondenti z Rakouska (N = 2305).

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=627>.

² <https://ess.sikt.no/en/datafile/242aaa39-3bbb-40f5-98bf-bfb1ce53d8ef?tab=1&elems=02738785-25f2-49d0-b248-e80349eb7e2c>

Použity byly následující proměnné:

- **trstprl** – důvěra v parlament
- **trstplt** – důvěra v politiky
- **trstprt** – důvěra v politické strany
- **trstple** – důvěra v policii

Proměnné měří subjektivní míru důvěry v jednotlivé instituce na jedenáctibodové škále 0–10, kde vyšší hodnota značí vyšší míru důvěry.

Zvolený soubor proměnných umožňuje zachytit jak důvěru v politické aktéry (politici, politické strany), tak důvěru v instituci s represivní funkcí (policie) a zastupitelský orgán (parlament). Kombinace těchto proměnných umožňuje analyzovat, zda se institucionální důvěra projevuje jako jednotná dimenze, nebo zda existují diferencované profily hodnocení.

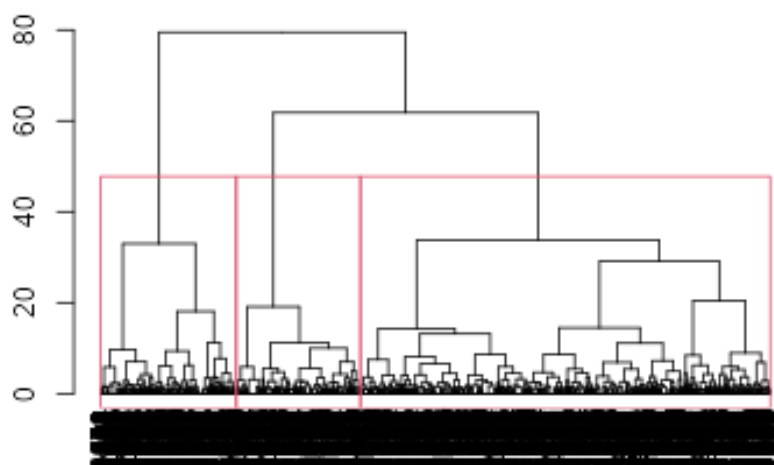
Před provedením shlukové analýzy byly proměnné standardizovány (z-transformace), aby měly srovnatelný rozptyl a žádná z nich neměla nepřiměřený vliv na výpočet vzdáleností mezi respondenty.

Metodologie

Hierarchická shluková analýza

Nejprve byla provedena hierarchická shluková analýza s využitím Wardovy metody a eukleidovské vzdálenosti. Tato metoda postupně spojuje respondenty do větších skupin tak, aby byl co nejmenší nárůst variability uvnitř jednotlivých shluků. Na základě dendrogramu bylo možné pozorovat výraznější nárůst spojovací vzdálenosti při přechodu ze tří na dva klastry. Řešení se třemi shluky tedy představuje relativně stabilní a interpretačně smysluplné rozdělení dat (viz Obrázek 1).

Obrázek 1: Dendrogram hierarchické shlukové analýzy.

K-means shluková analýza

Na základě výsledků hierarchické analýzy byla následně aplikována metoda K-průměrů (k-means clustering) s předem stanoveným počtem tří klastrů. Tato metoda umožňuje optimalizovat rozdělení jednotek tak, aby byla minimalizována vnitroshluková variabilita a maximalizována variabilita mezi shluky.

Výsledky

Velikost jednotlivých shluků

Shluky jsou velikostně relativně vyvážené, přičemž největší skupinu tvoří druhý shluk.

Tabulka 1: Velikost shluků ($k = 3$)

Shluk	Počet respondentů
1	625
2	1084
3	596
Celkem	2305

Standardizované centroidy shluků

Tabulka 2: Standardizované průměry (centroidy)

Shluk	Parlament	Policie	Politici	Strany
1	1.010	0.562	1.210	1.213
2	0.076	0.185	-0.100	-0.115
3	-1.197	-0.926	-1.088	-1.064

Pozn.: Hodnoty představují standardizovaná skóre (z-skóry). Kladné hodnoty značí nadprůměrnou důvěru, záporné podprůměrnou.

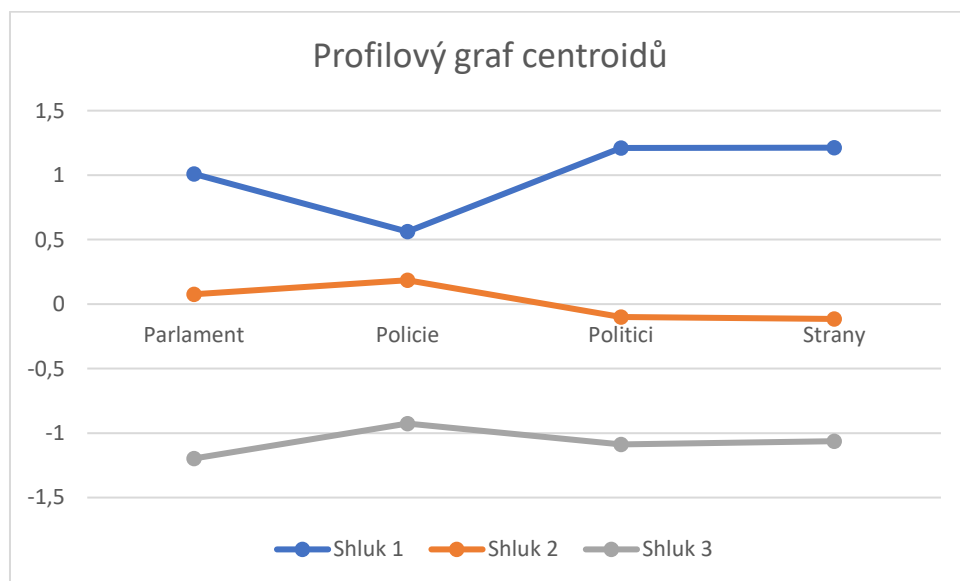
Interpretace shluků

Profilový graf centroidů (Obrázek 2) ukazuje, že rozdíly mezi klastry mají převážně kvantitativní charakter. Jednotlivé skupiny se liší zejména celkovou úrovní důvěry, nikoli zásadně

odlišným vzorcem hodnocení jednotlivých institucí. Jinými slovy, respondenti v jednotlivých shlucích hodnotí všechny instituce podobným směrem a liší se však v intenzitě tohoto hodnocení.

Tato struktura výsledků naznačuje existenci latentní dimenze obecné institucionální důvěry, která systematicky odlišuje jednotlivé skupiny respondentů. Zdá se tedy, že důvěra v jednotlivé instituce je do určité míry propojená a že postoje respondentů lze interpretovat spíše jako celkovou orientaci vůči politickému systému než jako izolovaná hodnocení jednotlivých institucí.

Obrázek 2: Profilový graf centroidů

Shluk 1 – „Institucionálně důvěřující“

Tato skupina vykazuje konzistentně nadprůměrnou důvěru ve všechny sledované instituce. Nejvyšší hodnoty jsou zaznamenány u důvěry v politiky a politické strany. Profil je stabilní a homogenní, což naznačuje obecně pozitivní postoj k institucionálním strukturám.

Shluk 2 – „Ambivalentní / střední důvěra“

Respondenti v tomto shluku se pohybují kolem průměru. Je patrná mírně vyšší důvěra v policii než v politické instituce. Profil této skupiny lze označit jako diferencovaný – nejedná se ani o výrazně důvěřující, ani o výrazně nedůvěřující populaci.

Shluk 3 – „Systémově skeptičtí“

Tato skupina vykazuje konzistentně podprůměrnou důvěru ve všechny instituce. Profil je vyhraněný a relativně homogenní. Nízké hodnoty napříč proměnnými naznačují obecnější postoj nedůvěry vůči politickému systému.

Závěr

Cílem práce bylo identifikovat typy institucionální důvěry mezi respondenty v Rakousku pomocí shlukové analýzy na základě vybraných proměnných. Analýza odhalila tři relativně jasné oddělené skupiny respondentů, které se liší především celkovou úrovní důvěry v politické instituce.

První shluk zahrnuje respondenty s nadprůměrnou důvěrou napříč institucemi, třetí shluk je charakterizován systematicky nízkou důvěrou a druhý shluk představuje střední, ambivalentní skupinu.

Je však třeba zdůraznit, že shluková analýza je explorativní metodou a výsledná segmentace je závislá na zvolené metodě, metrice vzdálenosti a počtu klastrů. Identifikované skupiny proto nelze chápat jako definitivní typologii, ale jako analytický model struktury dat. Výsledky přesto ukazují, že populace Rakouska není z hlediska institucionální důvěry homogenní a že existují systematicky odlišné typy postojů vůči politickým institucím.

Reference

Easton, D. (1975). A re-assessment of the concept of political support. *British Journal of Political Science*, 5(4), 435–457.

Newton, K., & Zmerli, S. (2011). Three forms of trust and their association. *European Political Science Review*, 3(2), 169–200.

Norris, P. (2011). *Democratic deficit: Critical citizens revisited*. Cambridge University Press.

Parlament Republik Österreich. (n.d.). *The government*.
<https://www.parlament.gv.at/en/explore/political-system/the-government/index.html>